

I bogens sidste afsnit vurderes det kommunale selvstyre i forhold til det politiske system. Som tidligere nævnt kan det være vanskeligt at indplacere selvstyrebegrebet. Tilslutningen til det kommunale selvstyre er imidlertid ifølge undersøgelsen relativ stor. Bentzon mener, at der imidlertid kan være et legitimeringsproblem i kraft af, at de politiske partier kun i meget begrænset udstrækning anvendes som borgernes indflydelseskanal. Kun 8 pct. af vælgerne er aktive inden for et politisk parti. Indflydelse anvender andre kanaler, men om det underminerer det politiske systems legitimering er dog ikke en bekræftet antagelse.

K.H. Bentzon fremdrager i sin bog en lang række karakteristika ved danske kommunalpolitikere. Analysen er primært koncentreret om opstilling, valg og holdninger samt spørgsmålet om det kommunale selvstyres virke set i relation til vælgerens synspunkter. Samtlige aspekter af kommunalpolitikernes virke bliver dog ikke belyst og på en række områder kunne der med fordel foretages en dyberegående analyse. Dette svækker imidlertid ikke indtrykket af, at bogen i væsentlig grad bidrager til at belyse et centralt område i studiet af kommunale forhold.

Erik Ravn

Tor Bjørklund og Bernt Hagtvat (red.), Høyrebølgen - epokeskifte i norsk politikk?, Oslo: Aschehoug, 1981, 456 s., 172,50 kr.

En højredrejning har i løbet af 70'erne ramt ganske mange vestlige lande - i visse tilfælde med drastiske ændringer af 60'ernes økonomiske politik og socialpolitik til følge. Det er da også en søgen efter mere generelle forklaringer, mere end specifikke norske forhold, der karakteriserer de fleste artikler i denne antologi om den norske højrebølge, der kulminerede med Høyres valgsejr i 1981. Det øger bogens relevans også for danske læsere, samtidig med at en skæven til danske forhold kan give et fingerpeg om forklaringernes gyldighedsområde.

Bogens ikke mindre end 27 bidrag er i øvrigt stærkt inhomogene og spænder fra "traditionelle" parti- og vælgeradfærdsanalyser over historiske og idehistoriske analyser til en række artikler om, hvad der gik galt for Arbeiderpartiet (AP), og hvorledes Høyre har kunnet udnytte dette i sin agitation. Der indgår endog artikler om Høyres økonomiske politik, Milton Friedmans teorier, den "konservative personlighed" m.v. Denne store spredning i artiklernes indhold - og i øvrigt også form - kan gøre bogen lidt uoverskuelig, og man savner lidt en indledning, der trækker forskellene i synspunkter lidt klarere op.

I bogens sidste afsnit vurderes det kommunale selvstyre i forhold til det politiske system. Som tidligere nævnt kan det være vanskeligt at indplacere selvstyrebegrebet. Tilslutningen til det kommunale selvstyre er imidlertid ifølge undersøgelsen relativ stor. Bentzon mener, at der imidlertid kan være et legitimeringsproblem i kraft af, at de politiske partier kun i meget begrænset udstrækning anvendes som borgernes indflydelseskanal. Kun 8 pct. af vælgerne er aktive inden for et politisk parti. Indflydelse anvender andre kanaler, men om det underminerer det politiske systems legitimering er dog ikke en bekræftet antagelse.

K.H. Bentzon fremdrager i sin bog en lang række karakteristika ved danske kommunalpolitikere. Analysen er primært koncentreret om opstilling, valg og holdninger samt spørgsmålet om det kommunale selvstyres virke set i relation til vælgerens synspunkter. Samtlige aspekter af kommunalpolitikernes virke bliver dog ikke belyst og på en række områder kunne der med fordel foretages en dyberegående analyse. Dette svækker imidlertid ikke indtrykket af, at bogen i væsentlig grad bidrager til at belyse et centralt område i studiet af kommunale forhold.

Erik Ravn

Tor Bjørklund og Bernt Hagtvet (red.), Høyrebølgen - epokeskifte i norsk politikk?, Oslo: Aschehoug, 1981, 456 s., 172,50 kr.

En højredrejning har i løbet af 70'erne ramt ganske mange vestlige lande - i visse tilfælde med drastiske ændringer af 60'ernes økonomiske politik og socialpolitik til følge. Det er da også en søgen efter mere generelle forklaringer, mere end specifikke norske forhold, der karakteriserer de fleste artikler i denne antologi om den norske højrebølge, der kulminerede med Høyres valgsejr i 1981. Det øger bogens relevans også for danske læsere, samtidig med at en skæven til danske forhold kan give et fingerpeg om forklaringernes gyldighedsområde.

Bogens ikke mindre end 27 bidrag er i øvrigt stærkt inhomogene og spænder fra "traditionelle" parti- og vælgeradfærdsanalyser over historiske og idehistoriske analyser til en række artikler om, hvad der gik galt for Arbejderpartiet (AP), og hvorledes Høyre har kunnet udnytte dette i sin agitation. Der indgår endog artikler om Høyres økonomiske politik, Milton Friedmans teorier, den "konservative personlighed" m.v. Denne store spredning i artiklernes indhold - og i øvrigt også form - kan gøre bogen lidt uoverskuelig, og man savner lidt en indledning, der trækker forskellene i synspunkter lidt klarere op.

Den første artikel af Bjørklund og Hagtvat giver dog noget af en indgangsnøgle til vælgeradfærdsanalyserne. Der fremsættes her den centrale tese, der går igen i flere af de senere artikler, at arbejderkulturens og modkulturens forfald er en central forudsætning for højrebølgen. I denne samt en følgende artikel af Bjørklund og Sparre Nilsson påvises det, hvorledes modkulturene på Sør- og Vestlandet (sprog, religion, afholdsbevægelse) svinder ind, hvorved Høyre kan indtage sin "naturlige" plads i disse regioner. Høyres fremvækst er derfor udtryk for en homogenisering af landet og en forenkling af modsætningerne.

Men Høyre og - som det påvises i en anden artikel af Bjørklund - i endnu højere grad Fremskrittspartiet har i høj grad rekrutteret sine nye vælgere fra arbejderklassen. Dette forklares med arbejder(mod)kulturens svækkelse, og der henvises i den forbindelse til Goldthorpe & Lockwood's klassiske "Affluent worker"-undersøgelse, der hævdede fremvæksten af en ny, mere instrumentelt orienteret arbejderklasse. I betragtning af den omfattende diskussion og kritik af Lockwood-tesen forekommer det dog lidt dristigt at begrunde artiklens hovedtese med ordene: "Det er grunn til å tro, at de prosesser ... også har gjort seg gjeldende hos oss" (p. 47). Men det påvises i artiklen, at AP har tabt voldsomt terræn i arbejderklassen, og at Høyre specielt henter sine arbejderstemmer hos de højt-lønnede, de yngre og/eller de, der er beskæftiget i de tertiære erhverv. Den "nye" arbejderklasse i Norge synes altså borgerliggjort.

Det, man savner mest i bogen, er en analyse af politiske holdninger, der kunne besvare nogle af de spørgsmål, der uvilkårligt rejser sig på denne baggrund: Er der tale om en generel ideologisk højredrejning i arbejderklassen (og for den sags skyld andre klasser), svækket solidaritet etc. - eller er der tale om en (interessebestemt) reaktion mod stigende socialudgifter og højere skatter, irritation over "formynderstaten" - eller dækker udviklingen slet og ret over svækket partiloyalitet, evt. kombineret med mere holdningskongruent stemmeafgivning? Det er spørgsmål, der ligger latent - eller som uddokumenterede teser - i en række af bogens artikler. Disse spørgsmål burde analyseres i forlængelse af bogen, efterhånden som datamateriale bliver tilgængeligt.

Blandt analyserne på vælgerplanet bør også nævnes en interessant artikel af Knutsen & Lafferty, der undersøger tendensen til, af først og fremmest yngre vælgere stemmer på Høyre, men svigter AP. Gennem kohortanalyser påvises det, at Høyres succes hos de yngre ikke er et valgvind- eller livscyklusfænomen: Der er tale om markante generationsforskelle mellem efterkrigsgenerationen og navnlig de generationer, der voksede op under den økonomiske depression og krigen. Forfatterne karakteriserer i den forbindelse efterkrigsgenerationen som "dessert-

generationen", der er opvokset med velfærdsstaten som noget selvfølgerigt og ikke har oplevet økonomisk krise eller kamp for social sikkerhed, men tværtimod velstand, gode muligheder for social mobilitet etc. Denne generation er - antager forfatterne - ikke synderlig modtagelig for "det gamle venstres" ideologi om materiel sikkerhed, lighed og solidaritet. En gruppe er afvandret til "det nye venstre", medens en anden - præget af de mange muligheder og den sociale opstigning - har udviklet en individualistisk ideologi, og i forlængelse heraf bevæger sig mod højre.

Men mange forfattere mener også, denne udvikling har politiske årsager. Blandt andet Skirbekk henviser til AP's ideologiske forsømmelser i 60'erne, hvor partiet tildels som led i forsøget på at udbrede dets vælgerbasis til de voksende funktionærgrupper agiterede med en teknokratisk forbrugs- og vækstideologi, en strategi der hævner sig under den reducerede økonomiske vækst. Mere strukturelle forklaringer gives i to artikler af Veggeland og Leonardsen, der beskæftiger sig med AP's autoritets- og legitimeringsproblemer. Et interessant ræsonnement er, at AP i 50'erne lod markedskræfterne gennemføre de nødvendige strukturreformer i erhvervslivet, gav de anonyme markedskræfter skylden og alligevel selv kunne påtage sig æren for kompenserende ordninger. I 70'erne foretog partiet derimod meget omfattende indgreb i markedsmekanismen, blandt andet i form af selektiv erhvervsstøtte. Fordi lavkonjunktoren blev så langvarig, var denne politik dels delvis forfejlet, dels mere eller mindre virkningsløs, fordi reguleringsmekanismerne alligevel er for svage i forhold til markedsmekanismerne. Men hermed kom arbejderpartiet til at påtage sig ansvaret for alle de økonomiske problemer, medens Høyres kritik af indgrebene blev bekræftet af udviklingen.

De sidstnævnte artikler illustrerer samtidig et generelt kendetegn ved bogen: At den ikke alene rummer en række interessante analyser af baggrunden for højredrejningen (paradoksalt nok i et af de lande, der har klaret sig lettest gennem krisen), men nok så meget er gennemsyret af en debat om socialdemokratiets fejltagelser i fortiden og dets problemer i fremtiden.

Jørgen Goul Andersen

Gerd Callesen, Hanne Caspersen og Knud Knudsen (red.), Fremad og aldrig glemme. Ti års forskning i arbejderbevægelsens historie - status og perspektiver, København: Selskabet til forskning i arbejderbevægelsens historie. SFAH skriftserie nr 11, 1981, 328 s., 149,00 kr.

Selskabet til forskning i arbejderbevægelsens historie (SFAH) har markeret forningens ti års jubilæum ved at udsende denne nyttige form for jubilæumsskrift.